

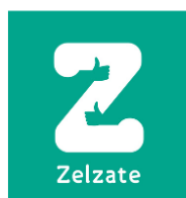
Visietekst

Zwerfvuil- en sluikstortbestrijding

Lokaal bestuur Zelzate

in samenwerking met
IDM & Milieuraad Zelzate

Waarom deze visietekst?

Zwerfvuil en sluikestorten zijn twee terechte bronnen van frustratie en leiden tot een negatieve sfeer en beeldvorming van de gemeente. Vanuit de vaststelling dat ‘vuil meer vuil aantrekt’, blijven we er van overtuigd dat Zelzate blijvend nood heeft aan een geïntegreerde aanpak die enkel kan werken als het lokaal bestuur, IDM en alle andere partners zich daar ten volle voor engageren.

Wat is zwerfvuil en sluikestorten?

Zwerfvuil is klein afval dat buitenshuis wordt achtergelaten op een plaats waar het niet hoort. Dat kan bewust of onbewust zijn.

Sluikestorters ontwijken bewust de inzameling van huisvuil of bedrijfsafval. Ze laten afval achter op plaatsen waar het niet mag, op momenten waarop het niet is toegelaten of in de verkeerde container.

De indieners van het eerste zwerfvuilplan hebben verschillende voorstellen uitgewerkt die op 5 juni 2012 werden besproken in een commissie leefmilieu. Ondertussen zijn we 12 jaar verder. Deze visietekst is een actualisatie van de bestaande en toekomstige zwerfvuil-en sluikestortbestrijding.

Een actief anti-zwerfvuil-en sluikestortbeleid gaat verder dan opruimen alleen. Een geïntegreerde aanpak vraagt inspanningen op verschillende domeinen. Succes kunnen we alleen boeken in samenwerking en coördinatie met anderen: gemeente(diensten), IDM, Mooimakers, handelaars, verenigingen, scholen, burgers, organisaties, propere pioniers.....Kortom, de netheid van de gemeente is een zaak van ons allemaal.

Een anti-zwerfvuil-en sluikestortbeleid heeft een gemeenschappelijke en gecoördineerde aanpak nodig. Het is een gedeelde verantwoordelijkheid die berust op volgende pijlers (gebaseerd op het 6-pijler beleid van Mooimakers):

- **Preventie**
- **Infrastructuur**
- **Omgeving**
- **Sensibilisering en communicatie**
- **Participatie**
- **Handhaving**
- **Evaluatie**

Goed beleid rond het voorkomen en bestrijden van zwerfvuil en sluikestort moet permanent in beweging zijn, in functie van nieuwe maatschappelijke evoluties en trends rond materialen, consumptie en afval.

Dat neemt niet weg dat vele vroegere, huidige en toekomstige acties altijd gebaseerd zullen blijven op een visie die berust op meerdere pijlers.

In deze visietekst worden de pijlers worden toegelicht met voorbeelden van een aantal acties die momenteel en in de toekomst genomen kunnen worden in Zelzate.

Preventie

Onder het motto 'voorkomen is beter dan genezen' zorgen we dat afval minder zwerfvuilgevoelig wordt en dat de instroom van eenmalige wegwerpverpakkingen en andere afvalstoffen verminderd wordt. Hier is uiteraard ook een belangrijke verantwoordelijkheid voor producenten weggelegd.

Het is niet enkel 'de vervuiler betaalt', ook de producent moet betalen wanneer die beslist om milieubelastende en niet-recycleerbare materialen op de markt te brengen.

Als lokaal bestuur hebben we nauwelijks impact op producenten. Lokale actoren zoals onder andere horeca, handelaars, bedrijven, verenigingen, organisatoren van evenementen, maar ook individuele burgers worden gestimuleerd om te kiezen voor herbruikbaar materiaal, om (zwerf)vuil te vermijden en de afvalberg te reduceren.

Zo zijn in Zelzate **verschillende acties** lopende, in samenwerking met IDM:

- De **zakasbakjes** die verkocht worden bij horeca en in het gemeentehuis.
- Het reglement op **verbod van eenmalige drankverpakkingen bij publieke evenementen**.
- Zelzate is lid van de **statiegeld-alliantie** sinds 2018 en pleit mee voor een statiegeldsysteem voor drankverpakkingen.

Mogelijke (niet limitatieve) toekomstige acties:

- Zo min mogelijk plastic: campagne bij handelaars en winkel(ketens) in onze gemeente.
- Gemeentelijk reglement op verbod van plastic zakjes.

Infrastructuur

De slimme en doordachte inrichting van onze publieke ruimte, meer bepaald de plaatsing van gemeentelijke vuilnisbakjes op het openbaar domein, kan zwerfvuil vermijden.

Vuilnisbakken die af en toe op basis van gewijzigde ledigingsfrequentie en verzadigingsgraad worden verplaatst, wat een gevolg kan zijn van gewijzigde afvalroutes of passages, vereisen opvolging en monitoring.

Dat is ook het geval met de plaatsing van duo-vuilnisbakken. Deze worden op plekken met grote bezoekersconcentratie en veel voorbijgangers geplaatst om de capaciteit te ontdebelen. De vuilnisbakken zorgen voor een beter sorteergedrag (PMD en Rest afzonderlijk), om op die manier zo veel mogelijk afval in de juiste afvalstroom te krijgen.

Daarnaast is ons gemeentelijk recyclagepark (RP) belangrijk voor de selectieve inzameling van grotere afvalfracties afkomstig van huishoudelijke activiteiten. Het RP verzamelt verschillende fracties die kosteloos kunnen aangeboden worden en dus een rem kunnen en moeten zetten op het sluikstorten.

Zo zijn in Zelzate **verschillende acties** lopende, in samenwerking met IDM:

- **Vuilnisbakkenplan:** op basis van meldingen van burgers, diensten of Propere pioniers worden suggesties doorgegeven voor het (ver)plaatsen van (bijkomende) vuilnisbakjes om zwerfvuil te voorkomen.
- De gemeentelijke vuilnisbakken en duo-vuilnisbakken zijn allemaal uitgerust met een **peukenzone** waar de peuken kunnen worden uitgedoofd om er vervolgens in te deponeren. Elke vuilnisbak is voorzien van de nodige communicatie hierrond.
- Alle gezinnen (adressen) mogen jaarlijks **500 kg gratis recycleerbaar materiaal** op het recyclagepark aanbieden (geen grofvuil).

Hier vind je een overzicht van de fracties die aangeboden kunnen worden op het RP van Zelzate: <https://www.idm.be/recyclageparken/zelzate/wat-kan-ik-brengen-naar-recyclagepark-zelzate>

Mogelijke (niet limitatieve) toekomstige acties:

- Het plaatsen van peukenpalen op strategische plaatsen (handelaars, cafés).
- Het vervangen van de vuilnisbakken van De Lijn op het busstation van Zelzate, wegens ontbreken van peukenzone en de toestand van de vuilnisbakken
- Het blijven aandringen van lokaal bestuur bij hogere overheid om een volledig uitgeruste vrachtwagenparking (verblijf/sanitair/afvalverwerking) aan te leggen in Gent-Zeehaven om afval en sanitaire behoeften langs de weg en in de grachten aan R4 te vermijden.

Omgeving

Een nette en propere omgeving nodigt ook uit om ze proper en net te houden. Het is daarom de verantwoordelijkheid van het lokaal bestuur en de gemeentelijke diensten om regelmatig onderhoud, schoonmaak en nazicht te garanderen van het openbaar domein.

Daarnaast zijn privédomeinen van particulieren of andere overheidsinstanties op ons grondgebied ook belangrijk voor de aanblik van onze gemeente.

Braakliggende gronden en onroerende goederen die niet worden onderhouden, zijn haarden voor zwerfvuil en sluikstort. Daarom worden de eigenaars van deze gronden en goederen aangespoord hun eigendom te onderhouden en proper te houden. Ook op en rond bouwwerven moeten eigenaars ervoor te zorgen dat het netjes blijft.

Zo zijn in Zelzate **verschillende acties** lopende:

- De inzet van de **straatstofzuiger** op centrumplaatsen, zoals na onze wekelijkse markt.
- De veegwagen die op afroep volgens planning van de technische dienst regelmatig wordt ingezet om straten te vegen (elke straat wordt jaarlijks grondig geveegd).
- Een reglement op **verwaarlozing van panden**.
- Het GAS-reglement van de politiezone waardoor inwoners verplicht zijn **hun voortuinen en voetpad te onderhouden**.
- Het marktreglement waardoor **markt- en kermiskramers verplicht zijn hun eigen afval in te zamelen**.

Mogelijke (niet-limitatieve) toekomstige acties:

- Beloningscampagnes met gadgets of stickers voor inwoners met de mooist onderhouden voortuinen (wedstrijd) en opruimbudgetten die vrijkomen dankzij minder sluikstort en zwerfvuil, inzetten voor beloningsacties.
- Uitwerken van Veeg voor eigen deur-campagne om voortuinen en voetpaden aan te pakken tijdens zwerfvuilacties waarbij de bewoners van een bepaalde wijk worden aangemoedigd om mee te doen.
- Instanties met gronden/domeinen op ons grondgebied visualiseren via een kaart (NMBS, AWW, Infrabel, Maritieme toegang, Dienst waterwegen, woonmaatschappij) voor beheer van terreinen en aandringen op regelmatig nazicht en onderhoud + info naar burger.
- Komst van de veegwagen aankondigen bij inwoners om te vermijden dat wagens geparkeerd blijven staan en de veegwagen hinderen.
- Standplaatstarieven voor markt- en kermiskramers verhogen door een waarborg te innen die na vrijgave van nette standplaats terug wordt gestort.

Sensibilisering en communicatie

Samen met onze afvalintercommunale IDM is het belangrijk om te blijven inzetten op (aangepaste) communicatie, sensibilisering, ontrading en responsabilisering.

Burgers moeten via verschillende kanalen bereikt, geïnformeerd en gesensibiliseerd te worden om de gemeente proper te maken en vooral te houden. Sterke overkoepelende sensibiliseringscampagnes en efficiënte communicatie moeten de Zelzatenaren, bezoekers en handelaars te overtuigen en te sensibiliseren rond de noodzaak van een nette gemeente. Jongeren hebben hierin een specifieke aanpak nodig, met duidelijke communicatie op hen gericht, omdat zij belangrijke producenten zijn van zwerfvuil. Door hun levensfase is dit bijzonder belangrijk.

Er moet duidelijk gemaakt worden dat zwerfvuil veroorzaken maatschappelijk niet aanvaardbaar is. Er moet meer ingezet worden op gedragsverandering. Wie zwerfvuil veroorzaakt, kan dit ook voorkomen. De acties moeten daarom gericht zijn op het participatieve, op het stimuleren van de burgers om zo gedragsverandering te bekomen.

Zo zijn in Zelzate **verschillende acties** lopende, in samenwerking met IDM:

- Onze afvalintercommunale IDM bezorgt ons tweemaandelijks haar magazine **Glashelder**, waar ze op glasheldere manier communiceert en informeert over het afvalbeleid, dienstverlening en allerlei preventieve en sensibiliserende maatregelen zodat we correct zouden omgaan met ons afval, maar vooral zodat we zo weinig mogelijk afval zouden produceren.
- De **jaarlijkse afvalkalender** met de data van ophaling van verschillende fracties en sensibilisering van persoonlijk afvalpatroon via de bijsluiter van de Diftar-aanslag.

- De **afvalwijzer en de IDM-brochures** die in verschillende talen worden verstrekt aan nieuwe inwoners zijn alvast goede instrumenten om wegwijs te bieden in het afvallandschap.
- Via de **FB-pagina en website van IDM** kunnen de inwoners heel waardevolle en praktische informatie terugvinden rond dienstverlening, tips rond afvalbeheer en activiteiten.
  - Bijvoorbeeld: de [sorteergids](#)
- Tweemaandelijks valt het gemeentelijk infomagazine **ZoZelzate** in de bus, waar tal van (zwerfvuil) acties worden aangekondigd en waar stevast in samenwerking met IDM aspecten en deelgebieden van ons afvalbeleid worden uit- en toegelicht.
  - Bijvoorbeeld: artikeltje ‘handhavingsweek’ of reportage ‘propere pioniers’ in ZoZelzate
- De gemeente mobiliseert via haar communicatiekanalen vaak om mee de handen uit de mouwen te steken en **om de buurt proper te houden**.
  - Bijvoorbeeld: de zwerfvuilacties Make Zelzate clean again
- Na de opruimacties worden **bordjes** geplaatst met de vermelding ‘**Hier werd opgeruimd, hou jij het nu mee proper**’.
- Voor meldingen van sluikstort, zwerfvuil of overvolle vuilnisbakken is er één meldpunt: [meldpunt IDM](#).

- Sinds 2020 wordt de **afvaltentoonstelling** van IDM af en toe naar Zelzate gehaald, waar vrijwel alle Zelzate scholen (lager en secundair) op intekenen en waar een gids van IDM de leerlingen inwijdt en vooral sensibiliseert rond het vermijden van zwerfvuil en afval.
- Sinds 2020 worden de **zakasbakjes** verkocht op het gemeentehuis en bij alle deelnemende horeca-uitbaters via het peukenproject. Zo werden ook **peukenpalen en sensibiliserings-‘gadgets’** uitgedeeld aan alle deelnemende horeca en ondertussen is dit peukenproject uitgebreid naar de bron (tabaks- en sigarettenverkoop).
- De **infoborden aan duo-vuilnisbakken**, krijttekeningen aan riolen ‘Hier begint de zee’, affiches van Mooimakers en ‘Nudging-projecten’ hebben ondertussen ook hun plaats in Zelzate en worden bestendigd.

Mogelijke (niet-limitatieve) toekomstige acties:

- Via gemeentelijke website en sociale media (FB-pagina) het 'stroomdiagram' publiceren bij het aantreffen van sluikestorten en publiciteit maken voor de app 'Mijn mooie straat' waar sluikestorten kan gemeld worden aan IDM.
- Gebalde infobrochure met verwijzing naar visietekst en acties specifiek gericht naar de burger (pijlers waarop ingezet wordt en nuttige info zoals stroomdiagram, meldpunt sluikestorten, uitnodiging tot participatie, gratis fracties RP en ophaling, beheer van terreinen door andere instanties, telefoonnummers IDM/milieudienst - voor ondersteuning/hulp)
- Workshops afval vermijden en sorteren voor doelgroepen (scholen, inburgeraars, kwetsbare doelgroepen).
- Confrontatie van het publiek met zwerfvuylvolumes (publiceren hoeveelheden, tentoonstellen, maatschappelijke kost publiceren)
- Kwaliteitslabel voor lokale handelaars die hun zaakomgeving net houden.

Participatie

In de gemeente zijn vele burgers, organisaties, scholen en instellingen actief in de bestrijding van zwerfvuil. Het zichtbaar actief zijn op het terrein van al deze partners enthousiasmeert, ontraadt en zorgt op zich voor sociale controle.

In die zin is het belangrijk om zo veel mogelijk partners mee te krijgen in het net houden van ons openbaar domein. Hoe meer partners en inwoners betrokken zijn, hoe sneller gedragsverandering kan optreden.

De graad van participatie wordt best zo maximaal mogelijk opgeschaald en onderling afgestemd tussen verschillende partners waar mogelijk.

De opruimacties worden logistiek ondersteund door IDM die ook zorgt voor de afvoer en verwerking van het opgeruimde zwerfvuil, als voor zwerfvuilzakken (rest en PMD), zwerfvuilprikkers en fluovestjes op maat.

Zo zijn in Zelzate **verschillende acties** lopende, in samenwerking met IDM:

- De **Propere pioniers** (in 2024 ondertussen met 67 geregistreerde adressen) maken elk op hun eigen ritme en frequentie een stukje buurt, straat of wijk schoon.
- Scholen en jeugdverenigingen tekenen elk jaar in op **Operatie proper en Proper nest**: een mix van opvoedende, sensibiliserende en actiegerichte maatregelen zoals zwerfvuilacties ([2021](#), [2022](#)).

- De jaarlijkse gemeentelijke **zwerfvuilactie en de peukenslagen** (met jeugdverenigingen en kindergemeenteraad).
- De periodieke aanvullende **zwerfvuilacties** van de milieuraad – make Zelzate clean again.

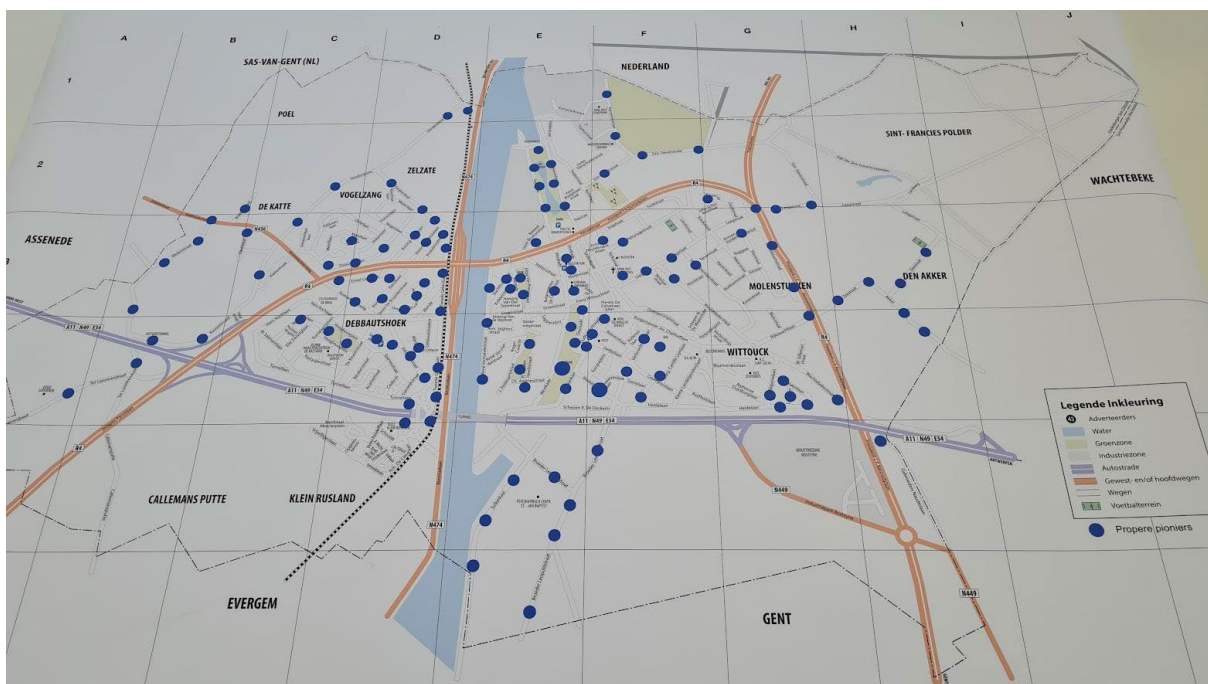
Mogelijke (niet-limitatieve) toekomstige acties zijn:

- Een actiekaart opmaken om de Propere pioniers beter op elkaar af te stemmen en ze beter te laten samenwerken als één geheel. De andere partners (verenigingen en instellingen) kunnen hun meer structurele en systematische inspanningen hierop afstemmen. Zoals: psychiatrisch

centrum Sint-Jan Baptist (arbeidszorgtraject), Voluit, werkgroep zwerfvuil vanuit milieuraad – ‘make Zelzate clean again’, scholen en jeugdverenigingen via operatie proper en de gemeentelijke zwerfvuilacties.

- Elke propere pionier wordt aangemoedigd om te werken met de applicatie Mijn mooie straat om zo tot een actiekaart te komen waarop iedereen van elkaar kan zien waar, wanneer en hoeveel werd opgeruimd.
- De Propere pioniers worden jaarlijks minstens 1 maal opgebeld door gemeente om te peilen naar hun motivatie en participatiegraad in functie van actualisatie van onderstaande actiekaart.
- Scholen aanmoedigen om binnen Operatie proper de snoeproutes van scholieren in kaart te brengen en die te koppelen aan een zwerfvuilactie: in een beurtrol over de middag snoeproutes laten opruimen door leerlingen.
- Eigenaarschap creëren bij inwoners door zwerfvuilacties op voorhand aan te kondigen in de wijken om zo betrokkenheid te creëren (vb. wijkambassadeurs): Propere wijk? groot gelijk!
- Buttons voor Propere pioniers of netheidsambassadeurs die zich gemandateerd voelen door lokaal bestuur om burgers vriendelijk en tactvol aan te spreken op hun attitude bij vaststellen van zwerfvuil of sluikstorten.

Handhaving

Het achterlaten van afval of sluikstorten op het openbare domein of in de openbare vuilnisbakken is sowieso een inbreuk op het GAS-reglement van de politiezone Puyenbroeck, waaronder de gemeente Zelzate valt. Men kan niet anders dan kordaat op te treden en waar mogelijk de pakkans te vergroten. Niet zozeer om te beboeten als doel op zich, maar vooral om mensen te wijzen op hun eigen verantwoordelijkheid.

Daders die betraapt zijn op sluikstorten zijn aansprakelijk voor de kosten die de gemeente heeft moeten maken voor het opruimen van het sluikafval en riskeren een fikse GAS-boete. De

mogelijkheid om alternatieve bestraffing te voorzien via bemiddeling wordt best ten volle benut om het schuldinzicht te verhogen en gedragsverandering te stimuleren.

Zo worden betrapte sluikestorters of geïdentificeerde vaststellingen van zwerfvuil (al dan niet met behulp van de mobiele sluikestortcamera's van IDM en de OVAM-vaststellers) op Zelzaats grondgebied door de GAS-ambtenaar omgeleid naar een bemiddelingsvoorstel. De plegers van zwerfvuil of sluikestort kunnen dan een herstel-bemiddelingsproces doorlopen, waarin wordt overeengekomen hoe men de schade zal herstellen.

Camera-inzet is wenselijk en moet gelden als instrument om handhaving te faciliteren, maar sluikestortcamera's alleen zullen het probleem niet oplossen. Communiceren over de inzet ervan kan wel leiden tot bijkomende ontrading, maar zal het sluikestorten *an sich* niet doen verdwijnen. Bovendien laten de resultaten op het terrein zien dat de camera-inzet minder rendabel is wanneer je de maatschappelijke kosten/ inzet afweegt tegenover de resultaten (identificatie en technische / omgevingsbeperkingen). Camera's zijn dus geen doel op zich, maar een onderdeel van een hele ketenbenadering (van preventie tot handhaving) om ontrading en handhaving te ondersteunen.

Zo zijn in Zelzate **verschillende acties** lopende, in samenwerking met IDM:

- **Week van de handhaving**, met verhoogde waakzaamheid en acties van politie en OVAM-vaststellers ten aanzien van sluikestorten en zwerfvuil.
- De inzet van een mobiele, gerichte **sluikestortcamera** (inzet van 3 maanden, gespreid over 1 jaar) op basis van expertise van IDM en meldingen van burgers/diensten rond hotspots sluikestort.
- Bij positieve vaststelling en identificatie daders van achterlaten afval en sluikestort:
(herstel)**bemiddelingsprocedure** met alternatieve bestraffing. Mogelijke niet-limitatieve voorbeelden zijn:
  - Een dag tot een week opruimen bij afvalintercommunale IDM (naargelang volume sluikestort)
  - Deelname aan zwerfvuilacties
  - Deelname aan workshop correct afvalbeheer
  - Het aankopen van 'zakasbakjes' (bij weggooien van peuken)

Wanneer men niet bereid is om aan de bemiddeling deel te nemen, krijgt men een boete.

Mogelijke (niet -limitatieve) toekomstige acties:

- Meer communicatie over aanwezigheid en inzet van mobiele sluikestortcamera om ontradingseffect te verhogen.
- Hotspots van zwerfvuil en/of sluikestort identificeren en doorgeven aan politie en GAS-vaststellers OVAM om pakkans te verhogen.

Evaluatie

Meten is weten! Om een overzicht te hebben van de zwerfvuil-gevoelige plaatsen in de gemeente, moet de algemene netheid van de gemeente steekproefsgewijs in kaart te worden gebracht en opgevolgd. De duurzaamheid van een opruimactie monitoren volgens de methodieken van Mooimakers.

Een netheidsbarometer kan een geschikt instrument zijn, aangezien het drie keer per jaar op vaste plaatsen de graad van zwerfvuil vaststelt. Preventieve en curatieve maatregelen kunnen op basis daarvan geoptimaliseerd worden. Bijvoorbeeld met een efficiëntere planning van de opruim- en veeginspanningen van diensten en vrijwilligers of een meer optimale (ver)plaatsing van de vuilnisbakjes en eventuele peukenpalen.

Een evaluatie wordt best ook jaarlijks met alle partners besproken en desnoods bijgestuurd.

Zo zijn in Zelzate **verschillende acties** lopende, in samenwerking met IDM:

- De jaarlijkse **netheidsbarometer** die systematisch bijgehouden wordt door de milieudienst.
- Op bestuurlijk intercommunaal niveau is er elk jaar een evaluatie van onder meer het **anti sluikstort- en zwerfvuilbeleid** binnen de regio van IDM.

Mogelijke (niet-limitatieve) toekomstige acties zijn:

- Jaarlijkse opvolging van deze bekrachtigde visietekst en gekoppelde acties in de schoot van de milieuraad (binnen de werkgroep zwerfvuil) met advies in functie van bijsturing en actualisatie.
- Jaarlijkse evaluatie op Zelzaats beleidsniveau. Zowel IDM, relevante gemeentelijke diensten en lokaal bestuur worden hier best samengebracht. Het plan wordt dan elk jaar geactualiseerd en bijgeschaafd op basis van de analyse van de cijfers/gegevens, deels aangereikt door IDM (aantal sluikstorten, hotspots zwerfvuil, plaatsing vuilbakken, resultaten sensibiliseringscampagnes, aantal vaststellingen en boetes, actiekaart propere pioniers, enz.) en het advies van de milieuraad.
- Belangrijk om bij jaarlijkse evaluatie ook de propere pioniers te betrekken en hen inzicht te geven in de evaluatie-instrumenten (wat werkt? Wat werkt niet?) om motivatie op peil te houden.
- Jaarlijks publiceren van de evaluatie en de evolutie van hoeveelheden en aard van zwerfvuil en sluikstort.